

Det humanitära rummet krymper

Möjligheterna att utföra biståndsinsatser i Afghanistan blir allt svårare i stora delar av landet. I flera områden går det inte längre att arbeta för vare sig FN eller enskilda biståndsorganisationer då hoten från talibanerna är så stora. En komplex bild med många intressen som drar åt flera håll beskrivs för mig av två anonyma tjänstemän, verksamma i Afghanistan.

Text: Börje Almqvist

Börje sitter i SAKs styrelse och har bott och arbetat i Afghanistan i många år.



FÖR PAR ÅR SEDAN var södra Afghanistan det stora problemområdet, nu har osäkerheten spridit sig norrut. På många håll i provinserna sydost om Kabul, där Svenska Afghanistankommittén är verksamma, är situationen nu lika allvarlig som i södra Afghanistan.

– Vi har ett antal mekanismer för att genomföra vårt arbete, men det blir allt svårare att nå ut med bistånd och utveckling i södra och sydöstra Afghanistan, säger en högt uppsatt tjänsteman på UNAMA (FNs samordningsorgan i Afghanistan) som i artikeln inte vill framträda med namn.

De politiska spänningarna ökar lokalt, det blir allt svårare att få beskydd och det finns många olika lokala grupper som står i motsättning till varandra. Då hjälper det inte om biståndsorganisationens afghanska personal har lokal förankring eftersom det finns områden där det behövs beskydd av en mängd grupper samtidigt.

– I sydost attackerar internationella biståndsorganisationer,

men organisationer som SAK som har varit verksamma där sedan 1980-talet kan fortfarande arbeta, säger UNAMA-tjänstemannen.

SAMARBETE MED LOKALA NÄTVERK

I Paktia-provinsen, söder om Kabul till exempel, finns det cirka 20 väpnade grupper i ett enda distrikt.

– I södra och sydöstra Afghanistan måste FN arbeta genom lokala biståndsorganisationer. Kontrollen sköts på distans genom ett nätverk, men nätverket blir svagare med åren, säger UNAMA-källan.

– Relationerna blir mer och mer avlägsna när man inte träffat folk personligen på några år. Det måste finnas en personlig kontakt mellan människor. Det är viktigt att kunna sitta ansikte mot ansikte och prata, säger han.

ATTACKERAR FAMILJEN

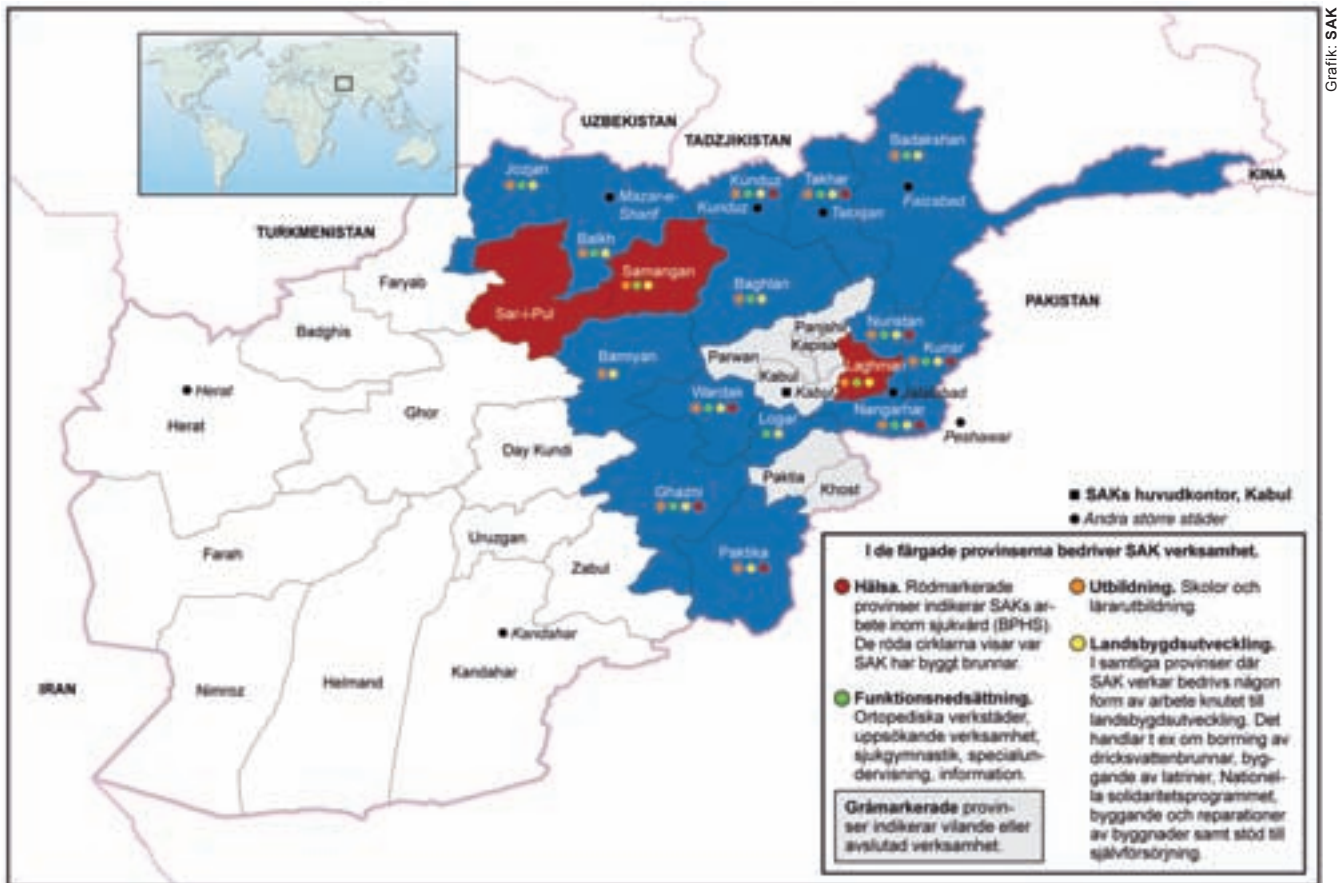
Efter en tid har folk svårt att se vilken nytta de har av att upprätthålla kontakten. De ser bara faror eftersom de i många fall riskerar att dödas om talibaner får veta att de har kontakt med FN.

– Talibanerna finns inom lokalsamhällena och de attackerar familjen om de får veta att någon har kontakt med det internationella samfundet, berättar en FN-tjänsteman baserad i de sydöstra provinserna.

ALTERNATIVA LÖSNINGAR

I sydöstra Afghanistan får FN-personal, precis som i söder, numera inte längre resa längs vägarna. När den internationella personalen inte kan röra sig fritt försöker FN hitta andra lösningar.

– Förutom att vi för det mesta kan åka dagtid mellan Gardez, provinshuvudstaden i Paktia, och Kabul kan vi bara resa med helikopter mellan de olika provinshuvudstäderna, berättar FN-tjänstemannen. När vi inte kan åka ut till folk försöker vi få lokala ledare att komma till våra kontor istället.



Grafik: SAK

– För att kunna utföra vårt arbete anställer vi afghaner lokalt på icke-FN kontrakt så att de kan resa utan FN:s restriktioner. Deras kontrakt är som för FN-anställda, men de har inte samma försäkringar. Vi använder till exempel den här personalen för att kunna genomföra vaccinationskampanjer och för kontroll av biståndsinsatser. De är baserade på distrikts- och provinsnivå, berättar UNAMA-tjänstemannen.

KAN RESA DISKRET

De som inte är anställda på FN-kontrakt är inte heller tvungna att färdas som FN-anställda, i helikopter eller i vita FN bilar märkta med UN i stora bokstäver. Precis som Svenska Afghankommitténs personal kan de då färdas diskret, i hyrda bilar, med taxi eller lokalbuss.

Människor i byarna som har överenskommelser med talibarnerna genomför sedan arbetet. UNICEF och världshälsoorganisationen (WHO) förhandlar sig fram till stilleståndsdagar under vaccinationskampanjerna.

SÄKERHETSLÄGET HAR FÖRÄNDRATS

För några år sedan var det helt annorlunda i sydöstra Afghanistan, berättar UNAMA-tjänstemannen.

– När jag arbetade där från 2005 till 2007 kunde vi samarbeta med alla stammar. De sa att de ville arbeta med oss eftersom vi respekterade den lokala kulturen mer än talibanerna

– Den mäktiga Zadrastammen drog sig ur samarbetet 2007. I början kunde inte stammens ledare Jalaluddin Haqqani stoppa råden, men sedan blev han mäktigare. Hans nätverk fick mera

resurser och en massa pengar. Det kom grupper med hundratal utländska talibaner till provinserna Khost, Paktia och Paktika och då kunde Haqqani stoppa de lokalt valda råden. Om folk inte lydte fick de sina hem nedbrända. Han brände till och med ned sina egna kusiners hem.

VÄRST I SÖDER

Men än så länge går det att hålla kontakt med en del stammar och åtminstone i ett fall samarbeta med dem. Söderut är det värre. – Verksamheten i Kandahar är nere på ett verkligt minimum. FAO (FNs livsmedelsprogram) och UNDP (FNs utvecklingsprogram) kan arbeta genom distriktens utvecklingsråd och bevakningsprojekt är möjliga genom departementet för vatten och energi och departementet för landsbyggsutveckling. Utbildnings- och hälsoprogram är mycket svåra att genomföra. I Uruzgan och Helmand är situationen nästan densamma och i Zabul är det till och med svårt att dela ut mat, berättar UNAMA-tjänstemannen.

LOKALA LEDARE KRÄNKTA

För närvarande satsas det mycket på civila insatser genom de amerikanska militära återuppbyggnadsteam (PRT) i oroliga områden.

– Amerikanerna gör av med cirka 100 miljoner dollar per år och provins där de har provinsiella utvecklingsteam. De flesta projekt har dock negativ inverkan och gör folk upprörda



eftersom distributionen av bistånd inte är rättvis och därför skapar motsättningar. De involverar sällan de lokala ledarna, som blir kränkta. De kan föreläsa för folk i timmar om demokrati och frihet men lyssnar inte på folk som har praktiserat demokrati i evigheter, säger UNAMA-tjänstemannen. Afghanistan's första ledare, Ahmad Shah Durrani, valdes vid ett rådsmöte i Kandahar år 1747, 29 år innan USA bildades.

BISTÅND FÖR SYMPATI

Tanken med biståndet som ges genom amerikanska PRT är att det skall skapa sympati för regeringen och den amerikanska militära närvaron. I sin förlängning är det tänkt att det skall leda till stabilitet och fred i landet.

– Men det går inte att köpa localsamhällena med projekt. Först kommer militären och bekämpar talibanerna. Sedan kommer PRT och bygger skolor. Amerikanerna vill stabilisera på mycket kort tid, men utveckling tar tid. Dessutom leder pengar som används på det här sättet till korruption både inom den afghanska statsapparaten och inom det internationella samfundet.

– Utan en politisk lösning på konflikten kan vi inte genomföra mer bistånd och utvecklingsarbete än det vi gör idag. För att inte talibanerna ska utnyttja de lokala konflikterna måste lokal konfliktlösning komma till och de lokala råden slås samman. Med nytänkande skulle det kunna gå att öka biståndsarbetet i Afghanistan, säger UNAMA-tjänstemannen.

SAMARBETE LÖSNINGEN

Enligt FN-tjänstemannen i sydost är samarbete med stammarna en lösning på problemen där.

Sydöstra Afghanistan:

Omfattar provinserna Paktia, Paktika, Khost och Ghazni.

Södra Afghanistan:

Omfattar provinserna Kandahar, Helmand, Uruzgan och Zabul.

Östra Afghanistan:

Omfattar provinserna Laghman, Nangahar, Kunar och Nuristan.

Haqqani-nätverket:

Verksamt i sydöstra Afghanistan och leds av Serajuddin Haqqani. Det är antingen en helt fristående del av talibanrörelsen eller en del av den. Gruppen består till största delen av folk från Jadran stammen. Den har sina rötter i motståndet mot Sovjet på 1980-talet.

Maulawi Jalaluddin Haqqani:

Han var fram till 2005 ledare för Haqqani-nätverket i sydöstra Afghanistan. Haqqani var talibankommandant och minister i talibanregeringen på slutet av 1990-talet. Han var också gerillaledare under motståndet mot Sovjet på 1980-talet.

– Regeringen i Kabul borde samarbeta med stammarna, men är inte beredd att acceptera dem. Regeringen vill ha ett enda system för hela Afghanistan. Istället borde de se stammarna som en stödgrupp, för de är emot talibanerna. Så länge det är en pashtunsk president stöttar de regeringen, säger FN-tjänstemannen.

Att det behövs lokala lösningar på problemen för att kunna skapa fred är en uppfattning som finns bland både civila och militärer som arbetar i Afghanistan. Den stora konflikten i landet består av en mängd lokala konflikter med olika orsaker. De stora aktörerna, talibanrörelsen som bekämpar regeringen och den utländska militären, stöder ofta varsin sida i de lokala konflikterna. Däremellan sitter befolkningen, som utsätts för allt större lidande för vart år som går. Om man inte tar tag i orsakerna till de lokala konflikterna blir det inte bara allt svårare att bedriva biståndsverksamhet utan då blir också talibaner och andra som drar nytta av det fortsatta kriget dess vinnare.

□

SAK Tema 2010

Jämställdhet och kvinnors rättigheter

Svenska Afghanistankommittén sätter jämställdhet och kvinnors rättigheter i fokus under jubileumsåret 2010. Detta kommer vi att uppmärksamma med särskilda evenemang och seminarier centralt och uppmuntrar även detsamma för lokala aktiviteter. En tjejkonferens äger rum dagarna efter det här numret av A-Nytt kommit ut (6:e mars) och organisationens strategi för jämställdhet och mänskliga rättigheter uppdateras under våren för att antas på årsmötet i Stockholm 29-30 maj.

Vi vill även starta ett nätverk för intresserade medlemmar och uppmuntrar er att kolla in fliken jämställdhet på hemsidan för intressanta länkar och uppdateringar. För den som vill hålla sig uppdaterad på ett enkelt sätt rekommenderar vi att bli medlem i SAK:s egen Facebook grupp där vi regelbundet informerar om aktiviteter och bjuder in till diskussion. Missa inte heller att hålla koll på SAK:s aktivitetskalendariet för spännande events.

- Har du bra idéer om hur vi kan arbeta för att stärka kvinnorna i Afghanistan men vet inte vem du ska vända dig till för att diskutera vidare?
- Är du en tjej som skulle du vilja bli aktiv i SAK men känner att du inte vågar eller blir hörd?
- Skulle du vilja träffa andra tjejer för att höra om deras erfarenheter, idéer och kanske hitta vägar att arbeta vidare tillsammans?

Hör av dig till Johanna på kansliet med idéer och frågor!

E-post: johanna.fogelström@sak.se **Tel:** 08-545 818 58

□